

СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ И СТИЛОВИ ЖИВОТА СТУДЕНАТА У ФЕДЕРАЦИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

LEISURE TIME AND LIFESTYLE OF STUDENTS IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

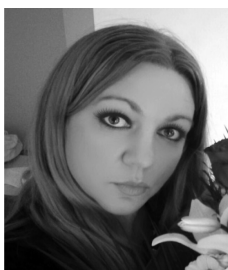

Шаћира Џ. Мешалић, професор

Европски универзитет Брчко Дистрикт,
Педагошки факултет
Бијељинска цеста 72–74, 76100 Брчко
Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине
lillamesalic@yahoo.com

Šaćira Dž. Mešalić, Professor

European University Brčko District,
Faculty of Pedagogy
Bijeljinska cesta 72–74, 76100 Brčko
Brčko District of Bosnia and Herzegovina
lillamesalic@yahoo.com

Алма Х. Глинац, асистент

Универзитет у Тузли,
Едукацијско-рехабилитацијски факултет
Универзитетска 1, 75000 Тузла
Федерација Босне и Херцеговине
glinacalma@gmail.com

Alma H. Glinac, Assistant

University of Tuzla,
Faculty of Education and Rehabilitation
Univerzitetska 1, 75000 Tuzla
Federation of Bosnia and Herzegovina
glinacalma@gmail.com

САЖЕТАК

Кључне речи:

студенти,
активности,
слободно вријеме,
лични стилови,
Федерација Босне и
Херцеговине

Човјек, као друштвено биће, користи бројне могућности савремене цивилизације за лични културни и стваралачки развој. Да би то било оствариво, студенти би требало да своје слободно вријеме организују тако да оно буде с једне стране у функцији њиховог перманентног развоја, а с друге стране у складу са општим развојем друштва. Садржај слободног времена обухваћа низ разноврсних активности, што утиче на стил живота сваког појединца. Ако слободно вријеме схватимо као простор самоактуализације и личног остварења, сасвим је разумљив интерес стручњака који своје поље професионалног дјеловања налазе у овој проблематици, у циљу унапређивања овога веома важног подручја друштвеног дјеловања. Активности које сваки студент бира требало би да квалитетно испуне његово слободно вријеме. Циљ истраживања које презентујемо у овом раду је да се утврди како студенти користе слободно вријеме, да се утврде разлике у кориштењу слободног времена студената из појединих градова у Федерацији Босне и Херцеговине (ФБиХ), те да се тако добије општа опсервација о њиховом стилу живота. Основне податке представили смо методама дескриптивне статистике, а за утврђивање разлика између независних узорака користили смо Крускал Валисов (Kruskal Wallis) тест.

Раг примљен:
30.5.2016.

Paper received:
5/30/2016

Раг прихваћен:
1.6.2016.

Paper accepted:
6/1/2016

ABSTRACT**Key words:**

students, activities,
leisure time,
personal styles,
Federation of Bosnia
and Herzegovina

Man, as a social being uses a number of opportunities of modern civilization for an individual cultural and creative development. For this to be feasible, students should organize their leisure time on the one hand as a function of their ongoing development and on the other hand as a general development of society. A content of leisure time includes a range of diverse activities, which affects a lifestyle of every individual. If the leisure time is understood as a space of self-actualization and personal fulfillment, it is a quite understandable interest of experts who have found this issue in their field of professional activities, with an aim to promote this very significant area of social activities. Selected activities per every single student should fulfill their leisure time qualitatively. The aim of the study is to determine how students use their leisure time, to determine differences in the use of the leisure time by students from particular cities in the Federation of Bosnia and Herzegovina (F B&H), and thus get a general observation about their lifestyle. The basic information has been presented by methods of descriptive statistics and for determining the differences between independent samples the “Kruskal-Wallis test” has been used. The data were processed in Excel and SPSS Statistics 17.0.

Увод у ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА

Све промјене у савременом друштву одражавају се и на животе појединца. Васпитање и образовање младих и њихово оспособљавање за живот у савременим условима повећава одговорност школа и факултета. Савремени услови живота захтијевају прилагођавање програма и избор одговарајућих садржаја кад је ријеч о креирању слободног времена. Данас, када се догађа велика миграција становништва и када је све већа концентрација становништва у градовима, с демографског гледишта није повољна околност равномјерног развоја и намеће највећем броју становника промјене у начину живота. Анализирајући стање у Републици Хрватској [1], Илишин и Мендеш (2005) наводе да лоши услови са еколошког, али и кинезиолошког становишта, не представљају повољну околност. Ако би се слободно вријеме могло дефинисати као оно вријеме које студент слободно изабире, неовисно од било каквих инстанци или институција, на један примијењен и савремен начин, то би унаприједило и сам квалитет живота студената [2].

Животни стил појединца је функционална и естетска интеграција живота, која

се манифестује у облику људских односа, понашања и свијести појединца. Може се дефинисати и као начин на који особа живи, како троши своје вријеме, које су јој активности, шта сматра битним у окружењу, те шта мисли о себи. Дакле, стил живота је израз ситуација, животног искуства, вриједности, осјећања и очекивања. Можемо рећи да је стил живота облик самоизражавања који нам указује на то ко смо и шта желимо бити. Стиллове живота подједнако формирају екстерни (географски, демографски, економски, социолошки) и интерни (психолошки) фактори.

Често се у свакодневној комуникацији међу омладином чује да неко „води стил здравог живота“. При томе се најчешће мисли на оне који не пуше, не пију алкохол, њихова тијела имају оптималну тежину, једу здраву храну и вјежбају редовно. Дакле, они воде дисциплинован живот, имају стил здравог живота. Нажалост, све значајније мјесто, када је ријеч о здравственим потешкоћама младих, данас заузимају поремећаји и болести повезани са одређеним понашањима, навикама и стилловима живљења: прекомјерно конзумирање алкохола, пушење духана, уживање психоактивних

дрога, ризично сексуално понашање и сполно преносиве болести, непримјерена тјелесна активност, квалитета прехране, поремећаји узимања хране и посљедице прометних несрећа, као и психосоцијални проблеми. Друштвена реалност на нашим просторима (поремећен систем вриједности, дезинтеграција породице, миграције становништва, криза морала, сиромаштво и велика незапосленост) негативно се одражава на појачану деструктивност младих. Све промјене у породици, локалној заједници и друштву у цјелини, важни су утицајни фактори који битно утичу на развојни период у адолесценцији. Јављају се и тежи облици неприхватљивог понашања: деструктивно понашање, укључујући и насиље. Истраживањем које су спровели Мешалић и сар. (2014) [3] утврђено је да је код великог броја адолесцената јака биосоцијална структура саме личности, те су у стању да се носе са негативним утицајима из породице, околине, вршњака и да одолијевају настанку било каквог асоцијалног понашања.

Слободно се може тврдити да ниједно друштво данас у свијету не организује на прави начин кориштење слободног времена својих грађана [4]. Садржаји слободног времена младих важни су са аспекта који доприносе формирању њиховог идентитета и квалитетног живота у будућности. У данашњем друштву често долази до занемаривања важности кориштења слободног времена студената и уопште младих. Студентима није доступно довољно различитих активности, па се оне не реализују у складу с њиховим потребама. Квалитетно организовано слободно вријеме помаже не само у развијању додатних компетенција код младих, већ и у побољшању понашања и успјеха у раду и студирању. Најчешће студенти сами бирају активности којима ће се бавити и присутан је висок степен мотивације. Према Брауну и Ларсону (2002) [5] слободно вријеме је данас врло сложена појава, те својим садржајима оно такође постаје све значајнији фактор одгоја и образовања. Рад и слободно вријеме природне су

и сасвим примјерене, заправо нераздвојне, активности и одређења човјека и не треба их супротстављати него комплементарно посматрати. У данашњим условима, да би слободно вријеме уопће било квалитетно организовано, мора се поставити питање структуре времена у једном дану, односно у једној седмици. Стога је од велике важности да факултети понуде програме активности и студентима дају могућности личног избора и слободе за кориштење тих активности. За које ће се садржаје одлучити зависи од различитих фактора. Хоће ли се примамљивим чинити садржаји који подразумевају конзумирање нечега готовога, које је припремио нетко други, или садржаји који су везани уз развој самоиницијативе, великим је дијелом одређено васпитањем. У Босни и Херцеговини се још увијек осјећају посљедице рата, држава је суочена са транзицијом комплетног друштвеног система и државних институција. Очигледни су бројни препознатљиви садржаји друштвене кризе, који се крајње негативно рефлектирају и на породичне односе.

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет и циљ истраживања били су анализа и утврђивање укупне структуре времена студената на подручју неколико градова у Федерацији Босне и Херцеговине (ФБиХ), затим утврђивање структуре слободног времена током радног дана, те утврђивање разлике у структури слободног времена између студената који живе на подручју Тузле, Сарајева и Зенице у ФБиХ.

МЕТОДОЛОШКИ КОНЦЕПТ ИСТРАЖИВАЊА

Узорак је формиран по начелу случајног одабира у неколико универзитетских центара у Федерацији Босне и Херцеговине и сачињавали су га студенти са Универзитета у Тузли, Универзитета у Сарајеву и Универзитета у Зеници. Истраживање је проведено на узорку од укупно 282 испитаника, од тога 203 или 71,98% женског и 79 или 28,02% мушког пола.

Табела 1. Дистрибуција студената по градовима

Град	Укупно f (%)	Мушкараца f (%)	Жена f (%)
Тузла	171 (60,64)	31 (18,10)	140 (81,90)
Сарајево	63 (22,34)	44 (69,81)	19 (30,20)
Зеница	48 (17,01)	4 (8,30)	44 (91,70)
Укупно	282 (100)	79 (28,02)	203 (71,98)

Истраживање је проведено помоћу анкетног упитника који је намјенски конструисан. Анкетни упитник састојао се од листе питања која су се односила на двадесетчетворосатни фонд времена. Листа је била отвореног типа, гдје су студенти самостално уписивали активности којима су се бавили у сваком сату током једног радног дана. Испитивали смо 10 врста дневних и недјељних активности којима су се студенти бавили током 24 сата. На основу добијених података извршена је анализа релативних фреквенција за варијабле 10 активности упражњаваних радним даном. Тако су утврђени простори учесталости појединих активности и структура радног дана.

**СТАТИСТИЧКИ МОДЕЛИ
ОБРАДЕ ПОДАТАКА**

Урађена је прелиминарна дијагностика података како би се установило да ли подаци задовољавају статистичке претпоставке параметријских статистичких метода. С обзиром на то да је дистрибуција варијабле које су укључиване у анализу показивала асиметрију, кориштен је Крускал Валис тест за независне узорке. Од дескриптивних статистичких параметара израчунати су: аритметичка средина изражена у минутима

(X_{cp}), аритметичка средина изражена у сатима ($X_{cp}(x)$), минимална ($X_{мин}$), максимална вриједност ($X_{маx}$), стандардна девијација. Добијени резултати су представљени апсолутним и релативним бројевима и приказани су табеларно уз текстуални коментар. Захтјевни алфа ниво значајности, који је кориштен код ових анализа, износио је $p < 0,05$ (5%), што значи да можемо уз 95% вјероватноће тврдити да су све разлике које су пронађене истините.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У табели 2 приказан је боравак студената на настави (предавања и вјежбе), према данима у седмици. Студенти просјечно борава у просторијама факултета од два до шест сати у току дана, а у Тузли и Зеници четвртак и сриједа су дани када студенти најдуже проводе вријеме на факултетима. Тако тузлански студенти борава по пет сати на факултету сваким даном, а петком четири сата. Сарајевски студенти проводе мање времена на факултетима од студената из Тузле и Зенице. Студенти из Зенице су много више времена на предавањима и вјежбама, укупно четири до шест сати.

Утврђена је статистички значајна разлика између дужине времена које студенти проведу на факултетима у Тузли, Сарајеву и Зеници за понедељак, уторак, сриједу и четвртак (табела 3).

Друго питање односило се на вријеме које студенти проведу учећи (табела 4), па је утврђено да највећи број студената највише времена проводи учећи суботом и недјељом,

Табела 2. Боравак студената у просторијама факултета по данима у седмици

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{маx}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{маx}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{маx}$ (МИН)	SD
ПО	145	272	5	60	1120	151	45	139	2	60	720	105	46	277	5	120	600	72
УТ	156	296	5	60	1120	161	47	151	3	60	600	84	46	233	4	60	480	90
СР	156	326	5	60	1120	161	42	166	3	60	600	85	46	354	6	180	600	97
ЧЕ	153	312	5	60	1120	168	48	158	3	60	600	94	43	363	6	180	480	89
ПЕ	138	265	4	60	1120	175	53	252	4	60	600	154	56	215	4	60	540	107

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{маx}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

јер тим данима не иду на предавања и вјежбе, а осталим данима вријеме које проведу учећи је од два до три сата за студенте из Сарајева, три сата за студенте из Тузле и од два до четири сата за студенте из Зенице.

Табела 3. Боравак студената у просторијама факултета по данима у седмици

Дани у седмици	Тузла mean rank	Сарајево mean rank	Зеница mean rank	Р
понедељак	133,01	46,60	143,09	0,000
уторак	146,30	58,59	119,50	0,000
сриједа	133,03	47,31	155,46	0,000
четвртак	131,88	54,39	165,16	0,000
петак	123,80	116,08	102,60	0,179

Утврђена је статистички значајна разлика када је у питању вријеме које студенти проводе учећи за понедељак, сриједу, четвртак и петак, у односу на град из којег долазе (табела 5).

У табели 6 дат је приказ времена које студенти искористе гледајући ТВ, по данима у седмици. Видљиво је да се телевизијски програм више гледа суботом и недјељом. Уопштено, телевизија је медиј који се готово дупло више користи у слободном времену у односу на радио. Студенти из Тузле проводе свакога дана по три сата уз телевизијске програме, док за друга два града то вријеме износи два сата дневно.

Табела 4. Колико сати учим у току седмице

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD
ПО	128	162	3	30	480	96	43	116	2	15	480	86	38	111	2	60	240	58
УТ	138	157	3	30	480	108	37	125	2	30	480	88	37	116	2	60	240	51
СР	140	181	3	30	600	130	45	123	2	30	480	89	37	118	2	60	240	67
ЧЕ	132	192	3	30	600	124	44	115	2	10	480	84	36	117	2	60	240	64
ПЕ	138	165	3	30	480	106	38	121	2	20	480	85	37	116	2	30	300	61
СУ	114	176	3	60	600	113	36	176	3	30	600	120	33	210	4	60	420	91
НЕ	110	173	3	60	600	99	37	182	3	30	600	120	35	213	4	60	420	103

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{ср} = аритметичка средина изражена у минутима; X_{ср}(x) = аритметичка средина изражена у сатима; X_{мин} = минимална вриједност; X_{мак} = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 5. Колико сати учим у току седмице

Дани у седмици	Тузла mean rank	Сарајево mean rank	Зеница mean rank	Р
понедељак	118,11	81,64	82,53	0,000
уторак	113,01	94,08	94,64	0,084
сриједа	123,75	89,06	89,80	0,000
четвртак	123,29	75,78	80,00	0,000
петак	115,09	85,62	85,84	0,002
субота	85,71	83,25	106,03	0,093
недјеља	84,72	83,42	102,50	0,155

Илишин (2003)[6] наводи чињеницу да данашњи адолесценти пред телевизором проведу и до шест сати дневно. Амерички средњошколци проводе пред телевизијским екранима више од 40% слободног времена. Једина „активност“ коју амерички адолесценти практикују више од гледања ТВ-а јесте спавање. Статистичке разлике у вријемени проведеном у гледању ТВ-а постоје за понедељак, уторак, сриједу, четвртак и петак (табела 7).

Табела 6. Колико сати гледам ТВ

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD	N	X _{ср}	X _{ср} (x)	X _{мин} (мин)	X _{мак} (мин)	SD
ПО	126	85	1	30	240	45	43	120	2	20	340	80	28	92	2	60	240	48
УТ	120	83	1	30	180	46	42	121	2	20	340	78	26	99	2	60	240	54
СР	127	87	1	30	180	47	44	125	2	20	340	81	27	91	2	60	240	48
ЧЕ	125	87	1	15	240	51	44	122	2	20	340	82	25	96	2	60	240	52
ПЕ	118	86	1	10	300	43	46	127	2	20	360	90	28	105	2	60	240	48
СУ	128	128	2	30	360	79	47	164	3	20	600	116	30	146	2	60	240	64
НЕ	123	140	2	60	360	77	51	176	3	20	600	117	29	154	3	60	600	114

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{ср} = аритметичка средина изражена у минутима; X_{ср}(x) = аритметичка средина изражена у сатима; X_{мин} = минимална вриједност; X_{мак} = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 7. Колико сати гледам ТВ

Дани у седмици	Тузла mean rank	Сарајево mean rank	Зеница mean rank	ρ
понедељак	92,46	116,23	101,98	0,030
уторак	86,00	113,06	103,75	0,003
сриједа	92,78	118,80	99,65	0,017
четвртак	90,21	114,09	100,58	0,024
петак	87,12	111,67	111,11	0,005
субота	95,20	112,48	114,15	0,090
недеља	96,59	112,96	98,36	0,210

Табела 8. Вријеме које студенти проводе читајући штампу

Дан	Тузла						Сарајево					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{min}(мин)$	$X_{max}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{min}(мин)$	$X_{max}(мин)$	SD
ПО	44	64	1		240		27	41	1	10	60	22
УТ	32	60	1	5	180	38	24	45	1	10	120	25
СР	40	67	1	5	180	50	23	41	1	10	60	21
ЧЕ	31	75	1	5	240	68	22	39	1	10	60	21
ПЕ	29	69	1	5	180	45	24	40	1	10	60	22
СУ	32	86	1	30	240	54	29	60	1	10	360	66
НЕ	30	113	2	30	300	74	26	58	1	10	420	78

Табела 9. Вријеме проведено на интернету

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{min}(мин)$	$X_{max}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{min}(мин)$	$X_{max}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{min}(мин)$	$X_{max}(мин)$	SD
ПО	160	143	2	20	420	77	55	208	3	20	1200	177	45	167	3	60	720	132
УТ	158	147	2	60	300	59	55	199	3	20	720	140	47	157	3	60	720	128
СР	158	146	2	60	300	69	52	193	3	20	720	133	46	163	3	60	720	124
ЧЕ	158	142	2	60	300	64	53	191	3	20	720	132	45	159	3	60	720	135
ПЕ	158	153	2	60	480	74	53	192	3	20	720	137	45	167	3	60	720	120
СУ	155	184	3	60	300	69	53	212	4	20	720	152	42	208	3	60	720	124
НЕ	151	197	3	60	360	68	54	213	4	20	720	142	42	206	3	60	720	131

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; X_{min} = минимална вриједност; X_{max} = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 10. Вријеме проведено на интернету

Дани у седмици	Тузла mean rank	Сарајево mean rank	Зеница mean rank	ρ
понедељак	122,45	154,98	129,20	0,017
уторак	126,99	153,55	116,47	0,023
сриједа	124,19	146,59	123,82	0,139
четвртак	123,66	152,38	118,63	0,027
петак	124,26	143,76	126,29	0,236
субота	122,58	125,67	130,55	0,800
недеља	125,40	121,56	119,19	0,853

Испитаници из Тузле најчешће читају штампу суботом и недељом (табела 8), а осталим данима по један сат. Испитаници из Зенице нису дали одговоре на ово питање. Између студената (Тузле и Сарајева) који читају штампу нема статистички значајних разлика.

Интернет, као најпопуларнији медиј данас, највише користе млади. Студенти са подручја Зенице у просјеку дневно проведу три сата на интернету, док студенти из Тузле дневно на различитим друштвеним мрежама проведу два сата, узев суботе и недеље, када је то вријеме од три сата. На разним друштвеним мрежама (табела 9) студенти из Сарајева радним данима проводе по три сата, а суботом и недељом четири сата.

Као и у претходним анализама које су испитивале начин провођења слободног времена испитаника, и у анализи кориштења интернета између студената су утврђене разлике за понедељак, уторак и четвртак, док осталим данима нема статистички значајних разлика (табела 10).

Ово упућује на чињеницу да су се изгубиле границе између мањих и већих мјеста, те да је квалитет и стандард живота готово изједначен. Овај медиј је највише кориштен од стране испитаника суботом и недељом, што се може довести у везу са смањењем обавеза на факултетима. Иако се данас сматра да је интерес

Табела 11. Вријеме које студенти проводе читајући књиге

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD
ПО	64	125	2	30	600	98	27	41	1	10	60	22	25	82	1	30	120	31
УТ	83	132	2	15	600	110	24	45	1	10	120	25	21	80	1	30	120	30
СР	83	119	2	15	360	84	23	41	1	10	60	21	23	81	1	30	180	40
ЧЕ	80	113	2	20	360	81	22	39	1	10	60	21	19	85	1	30	300	59
ПЕ	78	131	2	30	480	102	24	40	1	10	60	22	23	73	1	30	120	27
СУ	106	143	2	30	600	103	29	60	1	10	360	66	23	111	2	30	300	59
НЕ	112	161	2	30	600	123	26	58	1	10	420	78	24	119	2	30	300	74

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{\text{cp}}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{\text{мин}}$ = минимална вриједност; $X_{\text{мак}}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 12. Вријеме проведено у куповини

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{\text{cp}}(x)$	$X_{\text{мин}}$ (МИН)	$X_{\text{мак}}$ (МИН)	SD
ПО	85	77	2	10	240	38	27	57	1	10	240	53	16	74	1	30	300	61
УТ	77	84	1	5	600	78	23	39	1	5	120	33	13	51	1	30	90	19
СР	80	81	1	4	360	55	22	36	1	5	120	28	11	60	1	30	120	27
ЧЕ	73	74	1	5	180	42	21	34	1	5	120	29	11	71	1	30	180	45
ПЕ	77	77	1	5	300	43	27	44	1	5	120	34	12	75	1	30	180	45
СУ	107	94	2	5	240	55	31	94	2	5	600	118	24	101	2	30	300	62
НЕ	98	102	2	10	600	77	27	73	1	5	240	57	15	126	2	60	180	46

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{\text{cp}}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{\text{мин}}$ = минимална вриједност; $X_{\text{мак}}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

за читање књига у опадању, ипак наши резултати показују да студенти са подручја Тузле читају књиге у просјеку два сата дневно, док студент из Сарајева читају књигу један сат дневно, као и студенти из Зенице, осим што Зеничани суботом и недјељом читају по два сата (табела 11).

Утврђена је статистички значајна разлика у времену које студенти проведу читајући књиге у односу на њихово мјесто боравка, само за петак.

Студенти обављају куповину у слободно вријеме. Анализом наших резултата видљиво је да испитаници не проводе много времена у куповини током седмице (у просјеку око један сат).

Највише времена у куповини студенти из Тузле проводе понедељком (два сата) и исто толико времена одвоје за куповину суботом и недјељом. Радним данима то чине сви испитаници.

У активностима ваннаставно-научног процеса у трајању од два сата студенти из Тузле и Сарајева учествују свакодневно,

док на ово питање студенти из Зенице нису дали одговоре (табела 13).

У нашем истраживању се потврдило да студенти доста времена проводе у клубовима и кафићима, односно у просјеку дневно по два сата. То се односи и на радне дане (у Тузли и Сарајеву, док за студенте из Зенице немамо података, мада је кориштен исти Упитник), што је представљено у табели 14.

Емпиријски резултати указују на то да су најдража мјеста где млади учестало проводе своје слободно вријеме диско-клубови и кафићи.

Истраживање Илишина (1999) [7] даје резултате младих у преферирању одређених активности. Оне се међусобно највише разликују с обзиром на ступањ образовања.

Одлазак у ресторане је веома овисан о материјалном стању студената. У нашем истраживању студенти највише времена у ресторанима проводе у петак (тада је престанак седмичних обавеза), као и суботом, односно у дану када немају обавеза на факултетима (табела 15).

Табела 13. Активности студената ваннаставно-научног процеса

Дан	Тузла						Сарајево					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD
ПО	35	90	2	10	240	56	27	105	2	30	360	82
УТ	49	98	2	10	180	46	24	94	2	30	360	68
СР	49	101	2	10	180	47	27	104	2	30	360	71
ЧЕ	46	96	2	10	180	47	24	95	2	30	360	70
ПЕ	45	88	1	10	180	44	25	100	2	30	360	72
СУ	62	139	2	10	600	116	26	111	2	60	360	67
НЕ	55	130	2	10	600	105	26	112	2	60	360	67

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 14. Вријеме проведено у диско-клубу или кафићима

Дан	Тузла						Сарајево					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD
ПО	60	96	2	30	240	47	39	103	2	30	240	54
УТ	84	107	2	30	600	93	41	100	2	30	240	52
СР	77	94	2	15	360	59	42	102	2	30	240	53
ЧЕ	73	87	1	30	180	40	38	100	2	30	240	53
ПЕ	79	116	2	30	300	74	43	119	2	30	240	64
СУ	94	144	2	60	300	72	42	146	2	30	480	87
НЕ	75	138	2	60	600	95	29	130	2	30	360	70

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 15. Вријеме проведено у ресторанима

Дан	Тузла						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}(мин)$	$X_{мак}(мин)$	SD
ПО	22	101	2	30	240	68	9	77	1	30	240	60
УТ	40	88	1	15	240	50	9	90	2	30	240	70
СР	35	81	1	10	180	46	8	79	1	30	240	66
ЧЕ	38	73	1	20	180	42	10	81	1	30	240	60
ПЕ	41	120	2	10	300	80	10	105	2	30	240	82
СУ	55	130	2	60	300	69	15	98	2	30	300	68
НЕ	34	87	1	30	180	45	11	79	1	30	120	34

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Од студената из Сарајева немамо одговоре на ово питање.

У табели 16 представљени су резултати истраживања у Сарајеву и Зеници за варијаблу „вријеме проведено у посјети

пријатељима“, док те податке за Тузлу нисмо добили. За дружење са пријатељима студенти из Сарајева радним даном издвајају по један сат, а суботом и недјељом по два сата. Студенти из Зенице током читаве седмице друже се с пријатељима по два сата дневно.

Студенти из Сарајева и Зенице се радним данима шетају по један сат, а суботом и недјељом по два сата. За студенте из Тузле нисмо добили податке (табела 17).

Вријеме проведено у спортским активностима – студенти из Сарајева проводе по два сата сваким радним даном у седмици (табела 18). То вријеме спортских активности је слично и код студената у Тузли, а за Зеницу немамо података.

У табели 19 резултати показују да се студенти друже и проводе од два до три сата у међусобним разговорима. Више времена у овим разговорима лицем у лице проводе студенти у Сарајеву, у односу на студенте из Зенице, док за тузланске студенте нисмо добили податке.

Мобилни телефони су веома у употреби. Студенти разговарају мобилним телефоном два сата у Сарајеву, у Тузли један сат, као и у Зеници, осим што студенти из Зенице по два сата разговарају

Табела 16. Вријеме проведено у посјети пријатељима

Дан	Тузла						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD
ПО	16	79	1	30	120	34	12	100	2	60	180	47
УТ	9	80	1	60	120	30	8	113	2	60	180	38
СР	10	96	2	60	180	42	9	107	2	60	180	50
ЧЕ	12	88	1	30	180	43	11	158	3	60	180	121
ПЕ	14	86	1	60	120	31	11	110	2	60	180	36
СУ	27	134	2	30	720	125	20	105	2	60	300	64
НЕ	26	118	2	60	180	43	20	102	2	60	180	44

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{маx}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 17. Вријеме које студенти троше на шетњу

Дан	Тузла						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD
ПО	39	69	1	10	180	40	26	81	1	2	180	40
УТ	37	74	1	10	180	46	24	82	1	25	180	45
СР	36	66	1	10	180	42	23	78	1	30	180	40
ЧЕ	34	69	1	10	180	42	25	76	1	10	180	40
ПЕ	38	79	1	10	180	40	25	78	1	10	180	41
СУ	43	84	1	10	240	51	27	140	2	60	1080	195
НЕ	39	109	2	10	300	61	28	146	2	30	1080	193

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{маx}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 18. Вријеме проведено у спортским активностима

Дан	Тузла						Сарајево					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (мин)	$X_{маx}$ (мин)	SD
ПО	32	82	1	15	180	37	28	104	2	30	180	37
УТ	40	90	2	30	180	39	25	103	2	30	180	40
СР	41	97	2	15	180	45	26	110	2	30	180	35
ЧЕ	40	88	1	30	240	44	22	105	2	30	180	39
ПЕ	43	107	2	60	240	48	23	108	2	30	180	37
СУ	66	120	2	15	240	55	34	122	2	60	360	54
НЕ	52	115	2	60	240	53	32	109	2	60	180	32

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{маx}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

понедељком и сриједом, а осталим данима нешто више од једног и по сата (табела 20).

Статистички значајне разлике нису се потврдиле између студената у разговорима мобилним телефонима у ова три босанско-херцеговачка града.

Шахира Џ. Мешалић / Алма Х. Глинац • Слободно вријеме и стилови живота студената у Федерацији Босне и Херцеговине

Четовање је присутно код младих. Наше истраживање потврђује да испитани студенти потроше 3,10 сати свог слободног времена на четовање недјељом, а свим осталим данима у седмици нешто више од два сата (табела 21). Ипак, потврђене су високо статистички значајне разлике када је у питању четовање.

Одмор и спавање веома су значајни за развој младих. Само они студенти који имају правилну смјену радних активности и спавања могу у току дана испуњавати своје радне обавезе и правилно користити своје слободно вријеме. Стога је и у нашем истраживању једно од питања било: „Колико времена спаваш?“. Испитаници из Тузле спавајући проводе по шест сати радним данима, док суботом и недјељом спавају по седам сати (табела 22).

Испитани студенти у Сарајеву свакодневно спавају по седам сати, а викендом осам, односно девет сати. Исте резултате смо добили и од испитаника у Зеници.

Проведено истраживање (Микановић, 2010) [8] даје процјене

младих на њихове активне и пасивне стилове слободног времена, и то: активно судјеловање у стваралаштву и спорту у структурираним садржајима, те пасивност у забави и неструктурираним слободно временским

Табела 19. Вријеме проведено у разговору лицем у лице

Дан	Тузла						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD
ПО	49	178	3	3	600	152	37	224	4	2	720	184
УТ	47	190	3	3	600	165	38	212	4	2	720	181
СР	49	185	3	3	600	155	37	224	4	2	720	193
ЧЕ	47	191	3	3	600	151	36	218	4	2	720	192
ПЕ	47	203	3	3	600	158	35	215	4	2	720	187
СУ	47	210	3	4	600	167	33	318	5	2	1080	255
НЕ	45	222	4	4	720	175	33	298	5	2	1080	262

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 20. Структура времена проведеног уз мобилни телефон

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD
ПО	105	2	132	1	2240	372	39	91	2	2	600	139	21	92	2	5	360	89
УТ	96	1	78	1	360	82	39	94	2	2	720	154	20	88	1	1	300	80
СР	94	1	78	1	420	88	38	100	2	1	600	153	19	91	2	1	360	89
ЧЕ	90	1	79	1	420	90	37	94	2	2	600	141	19	89	1	1	300	80
ПЕ	100	1	90	1	420	93	38	89	1	2	600	138	19	89	1	1	360	87
СУ	97	2	119	1	480	125	38	95	2	2	600	140	21	84	1	5	240	68
НЕ	97	2	105	1	480	118	36	101	2	2	600	148	22	81	1	5	300	75

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

Табела 21. Вријеме које студенти троше на четовање

Дан	Тузла						Сарајево						Зеница					
	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD	N	X_{cp}	$X_{cp}(x)$	$X_{мин}$ (МИН)	$X_{мак}$ (МИН)	SD
ПО	147	162	3	20	480	97	38	261	4	8	1200	224	27	344	6	60	900	235
УТ	142	163	3	30	360	95	36	270	5	2	900	207	25	38	1	60	900	237
СР	149	164	3	20	480	96	39	259	4	2	780	201	26	342	6	60	900	238
ЧЕ	142	168	3	30	480	96	39	274	5	2	1200	250	26	342	6	60	900	230
ПЕ	146	166	3	20	480	100	38	264	4	2	900	201	29	329	5	60	900	218
СУ	152	168	3	60	480	104	44	330	6	4	1320	291	32	413	7	60	1200	274
НЕ	148	186	3	60	600	106	43	348	6	2	1440	31	32	418	7	60	1200	277

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недјеља; N = број испитаника; X_{cp} = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{cp}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{мин}$ = минимална вриједност; $X_{мак}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

стиловима. То сигнализира и присилну пасивизирану доколицу у појединим локалним срединама, у чему свакако могу помоћи приједлози ученика за подизање нивоа културе слободног времена младих. Наиме, млади говоре о себи највише кроз ствари с којима су у непосредном контакту, као што су: гласба, филм, ликовни изрази, литерарни радови, истраживачки пројекти, фестивали,

концерти, клубови, кафићи, спорт, телевизија, часописи и сл. Тиме и стил живота младих представља начин задовољавања личних потреба појединца у одређеној друштвеној динамици. Бар-Андерсон и сар. (2009) [9] наводе чињеницу да данашњи адолесценти пред телевизором проведу и до шест сати дневно, тј. у просјеку 40% слободног времена америчких средњошколаца се проводи пред

Табела 22. Вријеме проведено у спавању

Дан	Тузла					Сарајево					Зеница							
	N	$X_{\text{ср}}$	$X_{\text{ср}}(x)$	$X_{\text{мин}}(\text{МИН})$	$X_{\text{мак}}(\text{МИН})$	SD	N	$X_{\text{ср}}$	$X_{\text{ср}}(x)$	$X_{\text{мин}}(\text{МИН})$	$X_{\text{мак}}(\text{МИН})$	SD	N	$X_{\text{ср}}$	$X_{\text{ср}}(x)$	$X_{\text{мин}}(\text{МИН})$	$X_{\text{мак}}(\text{МИН})$	SD
ПО	165	365	6	60	60	115	60	439	7	300	720	88	43	410	7	60	600	86
УТ	161	364	6	60	60	104	60	445	7	300	720	92	42	426	7	240	540	62
СР	162	363	6	60	60	105	60	436	7	300	720	90	42	421	7	300	600	70
ЧЕ	161	376	6	60	60	99	60	434	7	180	720	98	42	428	7	300	480	57
ПЕ	161	370	6	60	60	114	60	419	7	180	720	104	43	419	7	120	540	92
СУ	162	431	7	60	60	137	59	508	8	300	840	108	43	508	8	240	720	92
НЕ	161	455	7	60	1120	142	59	517	9	300	960	118	43	511	9	180	720	103

ПО – понедељак, УТ – уторак, СР – сриједа, ЧЕ – четвртак, ПЕ – петак, СУ – субота, НЕ – недељја; N = број испитаника; $X_{\text{ср}}$ = аритметичка средина изражена у минутима; $X_{\text{ср}}(x)$ = аритметичка средина изражена у сатима; $X_{\text{мин}}$ = минимална вриједност; $X_{\text{мак}}$ = максимална вриједност; SD = стандардна девијација.

ТВ-ом. Једина „активност“ коју амерички адолесценти практикују више од гледања ТВ-а јесте спавање. Досадашња истраживања показују да је „слободно вријеме оно подручје свакодневног живота у којем се млади најраније осамостаљују и у којој је њихова аутономија највећа“ [10]. Само онда када слободно вријеме постане простор у којем се млади осјећају задовољнима и остваренима, у којем су спонтани, креативни, можемо бити сигурни да је слободно вријеме испунило своје функције и допринијело развоју младе особе.

ЗАКЉУЧАК

У времену које је означено као вријеме општих транзицијских промјена за БиХ, веома је мали број истраживања проведених међу студентима о кориштењу њиховог слободног времена и уопште о стиловима живота. Студенти просјечно бораве у просторијама факултета углавном док трају предавања и вјежбе. Највећи број студената проводи више од три сата учећи радним данима, а суботом и недјељом студенти уче чак и више сати дневно.

Телевизијски програм студенти више гледају суботом и недјељом, док врло мало времена проводе читајући штампу. Иако се данас сматра да је интерес за читање књига у опадању, ипак наши резултати показују да студенти чешће читају књиге него што слушају радио, гледају телевизију и читају штампу. Интернет као најпопуларнији медиј данас највише користе млади, и у

просјеку дневно проведу од 2,5 до 3,5 сата на разним друштвеним мрежама, а између испитаника нема статистички значајних разлика у погледу града у којем је вршено испитивање. Разлике у времену проведеном у ваннаставним активностима студената који бораве у појединим градовима нису статистички значајне. Студенти оба пола проводе доста времена у клубовима и кафићима, као и ресторанима, па и у праћењу спортских догађања. Мобилни телефони су веома у употреби. Студенти разговарају мобилним телефоном у просјеку два сата. Испитаници проводе нешто више од седам сати спавајући радним данима, а суботом и недјељом спавају нешто више од осам сати.

Готово на свим универзитетима у Европи велика пажња се посвећује доношењу ваљаних програма за кориштење слободног времена студената, па је то препорука и за босанскохерцеговачке универзитете.

SUMMARY

This paper deals with the theme of the use of leisure time in comparison to the lifestyles of students in the Federation of Bosnia and Herzegovina, in the university centers of the towns of Tuzla, Sarajevo, and Zenica.

The content of free time includes the following activities by days of the week: Students stay in the premises of the Faculty; Learning in hours; Watching TV in hours; Time spent reading the press in hours; Time spent in reading book in hours; Time spent shopping in hours; Activity of students outside the teaching

and scientific process; Time spent at the disco or bars; Time spent at restaurants; Time spent with friends; Time spent walking; Time spent in sports activities; Time spent talking face-to-face; Structure of time student spends using mobile phone; The time a student spends in chat rooms; The time spent in sleep.

Basic data have been presented by the method of descriptive statistics, while the differences between independent samples have been identified with “Kruskal-Wallis test”. The research included 282 people, of which 79 male and 203 female. The data are presented in 22 tables for 10 types of daily and weekly activities that the students practiced for 24 hours. Due to the fact that the distribution of the variables involved in the analysis showed asymmetry, we used the test for independent samples – “Kruskal-Wallis test”. From the descriptive static parameters, the following were calculated: the arithmetic mean expressed in minutes (X_{cp}), the arithmetic mean expressed

in hours ($X_{cp}(x)$), the minimum value ($X_{мин}$), the maximum value (X_{max}), standard deviation.

The results obtained are presented in absolute and relative numbers and are shown in tables with a text comment. The required alpha level of significance that was used in these analyses was $p < 0.05$ (5%), and therefore it can be argued with a 95% probability, that all the found differences were true.

The paper starts from the premise that free time is the time that a student chooses in order to improve the quality of his/her life, more exactly, a lifestyle determined by the number of external factors – economic, social, demographic, geographic, and others, as well as by the internal psychological, health factors and others.

The conclusions of the research present the views of perceived phenomena with explanatory comments, and that the lifestyle of a person, is his/her portrait in the interaction with the environment.

ЛИТЕРАТУРА

- Ilišin, V., Mendeš, I. (2005). Mladi i Europska unija: percepcija posljedica integracije. U: Ilišin, V. (ured.). *Mladi Hrvatske i europska integracija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Ilišin, V. (2000). Promjene u slobodnom vremenu mladih. Zagreb: *Napredak*, 141(4), 419-429.
- Mešalić, Š., Begović, E., Adilović, M. (2014). Antisocijalno ponašanje mladih srednjoškolskog uzrasta u Zenici. U: Komatina, S., Bojat, N. (ured.). *Bio-medicina i geonauke – Uticaj životne sredine na ljudsko zdravlje* (299-312). Beograd: Association of Geophysicists and Environmentalists of Serbia.
- Druden, G., Vos, J. (2001). *Revolucija u učenju*. Zagreb: Educa.
- Brown, B. B., Larson, P. W. (2002). *The world's youth: Adolescence in eight regions of the globe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ilišin, V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9(2), 9-34.
- Ilišin, V. B. (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.
- Mikanović, B. (2010). Pedagoški aspekti slobodnog vremena. U: Mikanović, B. (ured.). *Radovi* (163-177). Banja Luka: Filozofski fakultet Univerziteta u Banja Luci.
- Barr-Anderson, D. J., Larson, N. I., Nelson, M. C., Neumark-Sztainer, D., Story, M. (2009). Does television viewing predict dietary intake five years later in high school students and young adults? *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 6(1), 7.
- Ilišin, V. (2002). Interesi i slobodno vrijeme mladih. U: Ilišin, V., Radin, F. (ured.). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.